

Warszawa, dnia 16 października 2018 r.

KMP.574.5.2018.JJ

**Raport Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur
z wizytacji Policyjnej Izby Dziecka w Łodzi
(wyciąg)**

1. Wprowadzenie

Na podstawie artykułu 19 *Protokołu fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*, przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku dnia 18 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 30, poz. 192), zwanego dalej: OPCAT, oraz działając na wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniu 8 sierpnia 2018 r. Krajowy Mechanizm Prewencji Tortur (dalej: KMPT) przeprowadził wizytację Policyjnej Izby Dziecka w Łodzi (dalej: PID, Izba, placówka).

W skład zespołu wizytującego wchodził: Justyna Zarecka (politolog w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego), Tomasz Górecki (psycholog, psychoterapeuta) oraz dr Justyna Józwiak (socjolog).

Celem wizytacji KMPT, zgodnie z art. 19 OPCAT, było sprawdzenie sposobu traktowania nieletnich przebywających w PID, w celu wzmocnienia, jeśli to niezbędne, ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, a następnie przedstawienie rekomendacji właściwym władzom w celu poprawy traktowania oraz warunków zapewnionych osobom pozbawionym wolności i zapobiegania torturom oraz innemu okrutnemu, niehumanitarnemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu, mając na uwadze odpowiednie standardy organizacji międzynarodowych.

W ramach wizytacji wykonano następujące czynności:

- przeprowadzono rozmowę na temat funkcjonowania placówki z kom. Adamem Mirowskim – kierownikiem PID oraz insp. Markiem Nosowiczem – naczelnikiem Wydziału Konwojowego KWP w Łodzi;

- dokonano oglądu pomieszczeń, w tym m.in.: pokoi dla nieletnich, sanitariatów, świetlicy;
- przeprowadzono rozmowy z nieletnimi przebywającymi w PID, w warunkach zapewniających poufność rozmowy;
- przeprowadzono rozmowę z funkcjonariuszami pełniącymi służbę w PID;
- poddano analizie wybraną dokumentację, w tym m.in. protokoły zatrzymań nieletnich, książki ewidencji nieletnich, książki przebiegu służby w PID, książkę wizyt lekarskich;
- zapoznano się z wybranymi przez delegację KMPT nagraniami monitoringu wizyjnego.

W toku wizytacji wykonano dokumentację fotograficzną.

Przedstawiciele KMPT poinformowali Kierownika Policyjnej Izby Dziecka oraz Naczelnika Wydziału Konwojowego KWP w Łodzi o wstępnych ustaleniach dokonanych w ramach powyższych czynności, a także wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano wybraną dokumentację związaną z funkcjonowaniem placówki.

W przedmiocie zainteresowania przedstawicieli KMPT każdorazowo pozostają następujące zagadnienia: legalność pobytu, traktowanie, prawo do informacji, prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym, prawo do ochrony zdrowia, warunki bytowe, oddziaływania kulturalno – oświatowe oraz kwalifikacje personelu. W raporcie wyszczególniono jedynie te obszary, które w ocenie przedstawicieli KMPT pozytywnie wyróżniają placówkę na tle pozostałych oraz te, które wymagają poprawy. Raport zawiera również problemy o charakterze systemowym związane z koniecznością zmiany obowiązującego prawa lub praktyki jego stosowania.

2. Zakaz represji

Stosownie do art. 21 ust. 1 OPCAT żadna osoba (np. nieletni, pracownik placówki, członek rodziny, inna osoba) lub organizacja, która przekazała KMPT informację nie może ponieść jakiegokolwiek sankcji lub uszczerbku z tego tytułu, niezależnie czy udzieliła informacji prawdziwej, czy fałszywej.

Wskazany przepis OPCAT stanowi bowiem, że *żadna władza lub funkcjonariusz nie nakaże, nie zastosuje, nie pozwoli ani nie dopuści do stosowania jakiegokolwiek sankcji przeciwko jakiegokolwiek osobie lub organizacji, za przekazanie krajowemu mechanizmowi*

prewencji jakiegokolwiek informacji, prawdziwej bądź fałszywej, i żadna taka osoba lub organizacja nie poniesie żadnego uszczerbku w jakikolwiek inny sposób.

3. Charakterystyka placówki

PID funkcjonuje w ramach Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Łodzi. Placówka przeznaczona jest dla 19 nieletnich (1 sala 5-osobowa dla dziewcząt, 2 sale 7-osobowe dla chłopców, 1-osobowa izolatka sanitarna). W 2017 r. w PID przebywało 313 nieletnich (w tym 84 dziewczęta), zaś od początku 2018 r. do dnia wizytacji – 136. W dniach wizytacji w placówce przebywało 3 chłopców umieszczonych w związku z uzasadnionym podejrzeniem popełnienia czynu karalnego lub w związku z ucieczką z młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

4. Dobre praktyki i mocne strony

Przedstawiciele KMPT dostrzegli kilka pozytywnych rozwiązań i dobrych praktyk:

4.1. Reakcja na informacje o przemocy. Funkcjonariusze PID zostali przeszkoleni w zakresie reagowania na informacje dotyczące nieletnich będących ofiarami przemocy w rodzinie lub placówce, której są podopiecznymi. Informacja ta jest przekazywana do sądu rodzinnego lub do jednostki policji właściwej dla miejsca zamieszkania celem zbadania sytuacji nieletniego i podjęcia odpowiednich działań. Dodatkowo jest to odnotowywane w indywidualnej dokumentacji nieletniego. Wypracowanie procedury i szybka reakcja w związku z powzięciem informacji o tym, że dziecko może być ofiarą przemocy jest w ocenie KMPT dobrą praktyką pozwalającą uchronić dziecko przed dalszym złym traktowaniem.

4.2. Dokumentowanie obrażeń przez funkcjonariuszy policji. W wizytowanej placówce funkcjonariusze zwracają uwagę na to, czy nieletni przy przyjęciu ma jakies obrażenia na widocznych odkrytych częściach ciała. Informacja o ewentualnych obrażeniach lub ich braku jest odnotowana w Książce przebiegu służby oraz w Kwestionariuszu przyjęcia nieletniego do PID, co należy uznać za dobrą praktykę. W ocenie KMPT pomocne byłoby dołączenie do dokumentacji tzw. schematów ciała, z możliwością zaznaczenia wszelkich zmian (obrażeń, blizn, siniaków). Schematy takie stosowane są w wielu placówkach, dostępne są także w *Protokole Stambulskim*, czyli

*Podręczniku skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*¹.

4.3. Postępowanie z nieletnimi wymagającymi opieki psychiatrycznej. W placówce, w razie podejrzenia u zatrzymanego zaburzeń psychicznych lub deklaracji przez niego myśli o charakterze suicydalnym funkcjonariusze wzywają lekarza, który po badaniu wstępnym zleca badanie psychiatryczne takiej osoby w szpitalu psychiatrycznym. Ma ono stwierdzić, czy stan psychiczny i emocjonalny zatrzymanego umożliwia pobyt w PID, czy też jest przeciwwskazaniem do umieszczenia go w Izbie. W ocenie KMPT praktyka ta może stanowić gwarancję ochrony zdrowia lub życia zatrzymanych, w szczególności w przypadku postawienia niewłaściwej diagnozy dokonanej przez lekarza nieposiadającego specjalistycznego przygotowania z zakresu psychiatrii. Warto dodać, że umieszczenie w jednostce Policji osoby z zaburzeniami psychicznymi, która może stanowić zagrożenie dla siebie lub innych osób, mogłoby również skutkować obciążeniem funkcjonariuszy szczególnie odpowiedzialnym i wymagającym zadaniem.

4.4. Spotkania z adwokatem. Z informacji uzyskanych od personelu wynika, że odwiedziny adwokata odbywają się w niemonitorowanym pomieszczeniu, bez obecności funkcjonariuszy. Jak stwierdzili funkcjonariusze, należą one jednak do rzadkości, gdyż najczęściej spotkania z obrońcą mają miejsce dopiero na sali rozpraw.

5. Problemy systemowe

5.1. Kontrola osobista

Delegacja KMPT ustaliła, że w stosunku do nieletnich dokonuje się szczegółowego sprawdzenia, które rozumiane jest przez funkcjonariuszy jako kontrola osobista. Polega ono na rozebraniu do naga i wykonaniu przysiadu. Pomimo faktu, że funkcjonariusze PID wykonują czynności w oparciu o § 4 ust. 2 załącznika nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w *sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb* (Dz. U. z 2012 r. Nr 638, ze zm., dalej zwanego: rozporządzenie w sprawie PdOZ i PID) wskazujący, że *nieletni podlega szczegółowemu sprawdzeniu w celu odebrania rzeczy, o których mowa w ust. 1 pkt 2. Sprawdzenia nieletniego oraz odzieży na*

---

¹ Dostępny na stronie: https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/protokol_stambulski_fin.pdf

nim w warunkach zapewniających poszanowanie jego intymności dokonuje w miarę możliwości policjant tej samej płci, KMPT uznaje, że powyższy przepis pozwala funkcjonariuszom wyłącznie na dokonywanie sprawdzenia zatrzymanego bez rozebrania go do naga. Precyzuje to użycie sformułowania - *sprawdzenia tej osoby oraz odzieży na niej*. Ponadto zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP akt prawny przyznający funkcjonariuszom uprawnienia ingerujące w konstytucyjne wolności i prawa zatrzymanego powinien mieć formę ustawy.

Warto w tym miejscu przypomnieć, że w dniu 14 grudnia 2017 r. Trybunał Konstytucyjny wydał wyrok, w którym stwierdził, że brak w ustawach (m.in. ustawie o Policji) pojęć „przeszukanie osoby” i „kontrola osobista” narusza konstytucyjne prawa i wolności człowieka. Trybunał uznał, że przepisy zakwestionowanych przez Rzecznika ustaw (w tym ustawy o Policji) są niekonstytucyjne w zakresie, w jakim nie precyzują granic i pojęcia kontroli osobistej.

Wobec powyższego KMPT spodziewa się odpowiedniej zmiany przepisów rozporządzenia w zakresie dotyczącym przeprowadzania kontroli osobistych, która będzie wymuszona zmianą przepisów ustawy o Policji.

5.2. Brak obligatoryjnych badań lekarskich

Przebywający w placówce nieletni są poddawani badaniom lekarskim tylko wtedy, gdy pozostają pod wpływem alkoholu, innych substancji psychoaktywnych lub też na własną prośbę. Również w przypadku skarg nieletniego na złe samopoczucie wzywany jest lekarz, co jest odnotowywane w Książce wizyt lekarskich. Mimo faktu, że krajowe przepisy nie określają takiego obowiązku, KMPT wyraża przekonanie, że każdego nowoprzyjętego nieletniego należy poddawać badaniu lekarskiemu. Powyższa kwestia jest silnie podkreślana przez międzynarodowe instytucje monitorujące traktowanie osób pozbawionych wolności: Podkomitet ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT)², a także Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu i Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT)³.

Przykładowo, CPT podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. zalecił, aby każdy nowoprzybyły nieletni był zbadany przez lekarza tak szybko jak to możliwe i nie później

---

² Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (SPT). Zobacz przykładowo: Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 45-48; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 18 maj 2017 r., CAT/OP/UKR/3, § 57-61

³ Na podstawie notatki z wizytacji CPT w dn. 17.05.2017 r. sporządzonej przez kierownik PID

niż 24 godziny po przyjęciu do placówki⁴. Wg CPT lekarz powinien porozmawiać i przeprowadzić badanie każdego nieletniego tuż po jego przyjęciu do ośrodka pozbawienia wolności; poza wyjątkowymi okolicznościami rozmowa/badanie powinna być przeprowadzona w dniu przyjęcia. Jednakże osobą pierwszego kontaktu nowo przybyłego nieletniego ze służbą zdrowia może być wykwalifikowana pielęgniarka, która następnie składa sprawozdanie lekarzowi. Prawidłowo przeprowadzona procedura badania medycznego tuż po przyjęciu do ośrodka powinna umożliwić służbie zdrowia zidentyfikowanie nieletnich z potencjalnymi problemami zdrowotnymi (np. uzależnienie od narkotyków, skłonności samobójcze). Identyfikacja takich problemów na wystarczająco wczesnym etapie ułatwi przedsięwzięcie skutecznych działań zapobiegawczych w ramach programu opieki medyczno-psycho-socjalnej w danym ośrodku⁵.

Z kolei Podkomitet SPT zachęca do zagwarantowania badań rutynowych wszystkim osobom pozbawionym wolności. Zaleca się, aby opis badania zawierał m.in.: historię medyczną osoby zatrzymanej, w tym wszelkie zarzuty niedawnej przemocy, tortur lub złego traktowania; istnienie jakiegokolwiek dyskomfortu lub objawów; wynik badania klinicznego, w tym opis zaobserwowanych urazów oraz informacje na temat trwałości tych urazów⁶.

W tym miejscu warto zaznaczyć, że badanie medyczne służące ujawnieniu ewentualnych śladów przemocy i tortur powinno spełniać dwa podstawowe kryteria – być przeprowadzone w najkrótszym możliwym czasie po zaistnieniu zdarzenia i z uwzględnieniem zasad dotyczących skutecznego dokumentowania tortur. Czas przeprowadzenia badania jest niezwykle ważny z uwagi na wymóg możliwie dokładnego określenia czasu powstałych obrażeń lub zgłaszanych dolegliwości. Podstawowe narzędzie dostarczające informacji i wskazówek, jak identyfikować i dokumentować przypadki stosowania tortur lub innego okrutnego traktowania albo karania stanowi *Protokół Stambulski – Podręcznik skutecznego badania i dokumentowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania*. W dokumencie tym znajdują się, skierowane do lekarzy i psychologów, informacje pozwalające na dokonanie oceny, czy dana osoba była torturowana oraz wskazówki, jak należy zgłaszać takie przypadki sądom lub organom śledczym. Pomimo iż *Protokół Stambulski* nie ma charakteru wiążącego, prawo międzynarodowe zobowiązuje rządy do badania i dokumentowania przypadków tortur i

---

⁴ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

⁵ Zob. Pozbawienie wolności nieletnich, Wyciąg z Dziesiątego Sprawozdania Ogólnego, opublikowany w 1999 r. dostępny pod adresem: <https://rm.coe.int/16806ee54f>;

⁶ Zob. Raport Podkomitetu ONZ ds. Zapobiegania Torturom oraz innemu Okrutnemu, Niehumanitarnemu, Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu z wizyty na Ukrainie w dniach 19-25 maja i od 5 do 9 września 2016 r .

innych form znęcania się, a także karania osób za nie odpowiedzialnych, w sposób wszechstronny, efektywny, bezzwłoczny i obiektywny. Aby jednak takie ściganie było możliwe, nieodzowne jest udokumentowanie występowania obrażeń przez personel medyczny mający kontakt z osobą pozbawioną wolności. Skuteczna dokumentacja jest bowiem jedną z najbardziej fundamentalnych kwestii dotyczących ochrony przed torturami.

6. Obszary wymagające poprawy

6.1 Traktowanie

Nieletni, z którymi rozmawiali członkowie delegacji, nie zgłaszał zarzutów mogących wskazywać na niewłaściwe traktowanie przez funkcjonariuszy Policji.

Jednak przy obecnym stanie prawnym i w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego (zob. pkt. 5.1. raportu) wątpliwości KMPT budzi realizacja szczegółowego sprawdzenia, rozumianego przez funkcjonariuszy jako kontrola osobista, połączona z rozebraniem zatrzymanego do naga i koniecznością wykonania przez niego przysiadu w niemonitorowanym magazynie Izby. Należy mieć na względzie, że taki sposób realizacji sprawdzenia jest środkiem bardzo inwazyjnym i potencjalnie poniżającym, mogącym wywoływać w człowieku poczucie upokorzenia i wstydu. Tymczasem stosownie do obowiązującego prawa (art. 7 Konstytucji) wszystkie organy władzy publicznej, w tym Policja, powinny działać wyłącznie na podstawie prawa i w jego ściśle określonych granicach. Nie mogą więc domniemywać swoich kompetencji, a wszelkie działania muszą mieć podstawę prawną.

Z uwagi na powyższe do czasu przyznania przez ustawodawcę uprawnień w formie ustawy i uszczegółowienia w niej przesłanek i sposobu realizacji kontroli osobistej, funkcjonariusze powinni zaniechać rozbierania zatrzymanych i dokonywać sprawdzenia zgodnie z obowiązującymi przepisami.

6.2. Kontakt ze światem zewnętrznym

W placówce prowadzony jest *Wykaz przyjętych paczek, widzeń i rozmów telefonicznych nieletniego*. Odwiedziny nieletniego odbywają się w dyżurce funkcjonariuszy. Połączenia telefoniczne wykonywane są z telefonu służbowego dostępnego w dyżurce na prośbę nieletniego. Zarówno odwiedziny jak i rozmowy telefoniczne każdorazowo odbywają się w obecności funkcjonariusza policji.

Należy w tym miejscu podkreślić, że możliwość kontaktu zatrzymanego nieletniego ze światem zewnętrznym stanowi podstawową gwarancję prewencji tortur, co wielokrotnie wyszczególnione jest w raportach CPT⁷. Powyższa gwarancja pozwala dziecku na opowiedzenie, jak jest traktowane. Dodatkowo czyni miejsce zatrzymania bardziej przyjaznym, humanitarnym. Ma także niewątpliwie wpływ na dobrą atmosferę. Należy jednak pamiętać, że gwarancja ta działa tylko wtedy, jeśli kontakt jest poufny. Wszelki nadzór w tym zakresie osłabia możliwości prewencyjne przed nieludzkim traktowaniem – nieletni nie ma możliwości swobodnej wypowiedzi.

Stała obecność funkcjonariusza podczas odwiedzin i rozmów telefonicznych może naruszać art. 49 Konstytucji RP, który gwarantuje wolności i ochronę tajemnicy komunikowania się. Tym samym osoby nieletnie powinny mieć prawo do odwiedzin w warunkach zapewniających poufność rozmowy.

6.3. Prawo do informacji

KMPT podkreśla, że dostęp do informacji maksymalizuje poczucie bezpieczeństwa nieletniego, pozwalając mu pełnić aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw. Pełni więc prewencyjną rolę w zapobieganiu przemocy. Szczególnie ważna jest tutaj sytuacja cudzoziemców, którzy najczęściej nie znają języka polskiego ani też praw i procedur obowiązujących w Polsce. Znaczenie prawa do informacji i możliwości składania skarg podkreślają też standardy SPT⁸ i CPT⁹.

W placówce znajdują się Regulaminy przetłumaczone na następujące języki: rosyjski, angielski, czeski, słowacki, węgierski, niemiecki, francuski, litewski, łotewski, estoński, hiszpański, portugalski, włoski, szwedzki i duński. Ponadto placówka współpracuje z Dyrektorem Studium Języków Obcych Uniwersytetu Łódzkiego. W razie zatrzymania nieletniego cudzoziemca sprowadzany jest tłumacz.

Analiza dokumentacji PID wykazała, że w przypadku nieletniego obywatela Mołdawii pouczenie o Regulaminie PID nastąpiło w jego ojczystym języku, lecz już sam protokół zatrzymania, w którym podpisuje się pod tym, że został pouczony m.in. o prawie do: złożenia zażalenia do sądu, skorzystania z pomocy adwokata, odmowy składania wyjaśnień lub odpowiedzi na poszczególne pytania, umożliwienia kontaktu z rodzicami/opiekunami,

---

⁷ Standardy Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom, CPT/Inf/E (2002) 1 - Rev. 2003, punkt 33.

⁸ Zob. Raport SPT z wizyty w Peru, 9 sierpień 2017 r., CAT/OP/PER/1, § 67; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 18 maj 2017 r., CAT/OP/UKR/3, § 43-44; Raport SPT z wizyty w Togo, 28 kwiecień 2016 r., CAT/OP/TGO/1, § 77-78; Raport SPT z wizyty na Ukrainie, 16 marzec 2016 r., CAT/OP/UKR/1, § 35-36.

⁹ Drugie sprawozdanie ogólne, CPT/Inf (92) 3, § 37; Dwunaste Sprawozdanie Ogólne, CPT/Inf (2002) 12, § 44; Raport CPT z wizyty w Polsce, 25 czerwiec 2014 r., CPT/Inf (2014) 21, § 31.

nieletni podpisał bez udziału tłumacza. Podobnie w przypadku kwitu depozytowego. W dokumentacji z jego pobytu w PID znajdują się natomiast informacje, że kontakt słowny z nieletnim był utrudniony. Z Protokołu zatrzymań nieletniego wynika, że posługiwał się on „łamaną polszczyzną”.

Brak jest natomiast informacji o tym, czy w czynnościach opisywanych powyżej wziął udział tłumacz. Z kolei z dokumentacji nie wynika, czy zatrzymany znał język polski na tyle, by uznać, że informacje o przysługujących prawach i ciążących na nim obowiązkach były dla niego zrozumiałe.

Przedstawiciele KMPT rekomendują zatem, by w dokumentacji cudzoziemców każdorazowo umieszczać informację: czy nieletni posługiwał się językiem polskim, w jakim języku nastąpiło pouczenie o regulaminie PID oraz czy w czynnościach uczestniczył tłumacz. W przypadku zatrzymanego obcokrajowca nieposługującego się językiem polskim lub takiego, gdzie istnieją obawy co do stopnia posługiwania się takim językiem, zaleca się, by przy czynnościach związanych z przyjęciem był obecny tłumacz, tak, aby możliwe było zapoznanie go z przysługującymi mu uprawnieniami. Należy też zadbać, by podpisywane przez cudzoziemców oświadczenia były tłumaczone na język dla nich zrozumiały.

6.4. Dostęp do mechanizmu skargowego

W wizytowanej placówce nie określono formalnych procedur umożliwiających nieletnim skorzystanie z prawa do złożenia skargi lub wniosku w sposób samodzielny i swobodny, bez ich cenzurowania. Funkcjonariusze deklarowali, że jeśli nieletni chciałby złożyć skargę, to będzie mu to umożliwione. W placówce nie prowadzi się rejestru skarg.

Wszyscy ludzie, niezależnie od miejsca pozbawienia wolności, mają prawo i potrzebę otrzymania zrozumiałych i aktualnych informacji o istotnych dla nich kwestiach: przysługujących im prawach, obowiązujących procedurach, sposobie składania skarg. Dostęp do takich informacji zwiększa poczucie bezpieczeństwa, pozwala odgrywać aktywną rolę w zabezpieczaniu własnych praw, ułatwia dostęp do mechanizmów skargowych, przez co pełni rolę prewencyjną w zapobieganiu przemocy.

Według CPT *skuteczne zażalenia i procedury inspekcyjne są podstawowymi gwarancjami przeciwko złemu traktowaniu w ośrodkach dla nieletnich. Osoby nieletnie powinny mieć możliwość złożenia zażalenia zarówno w ramach, jak i poza systemem*

*administracyjnym danego ośrodka; ponadto osoby nieletnie powinny być upoważnione do poufnego kontaktowania się z właściwą władzą*¹⁰.

W swoim najnowszym sprawozdaniu z działalności rocznej w 2017 r. CPT podkreślił znaczenie dostępu do mechanizmu skargowego jako fundamentalnej gwarancji prewencji tortur we wszystkich miejscach zatrzymań, w tym ośrodkach dla nieletnich¹¹. W ocenie CPT efektywne mechanizmy skargowe mogą nie tylko łagodzić napięcia między osobami pozbawionymi wolności i personelem, ale także poprzez zapewnienie, że skargi są traktowane poważnie, przyczynić się do budowania pozytywnych relacji. Państwa europejskie powinny więc zapewnić bezpośredni, bezpieczny i poufny dostęp do organów rozpatrujących skargi, który będzie dostępny we wszystkich miejscach zatrzymań.

Niezwykle ważne jest więc, aby w każdym miejscu pozbawienia wolności funkcjonował wewnętrzny mechanizm składania skarg. Oczywiście, składający skargę powinni mieć możliwość bezpośredniego zwrócenia się do zewnętrznych organów ds. skarg. Skargi z kolei powinny być rozpatrywane szybko i dokładnie, zgodnie z jasną procedurą, która chroni daną osobę przed możliwym zastraszeniem lub represjami¹².

Informacja o prawie i sposobie składania skarg powinna być przekazywana zarówno w formie ustnej jak i pisemnej, w sposób zrozumiały dla użytkownika. CPT rekomenduje opracowanie odpowiedniego narzędzia informacyjnego (np. plakatów w przestrzeniach wspólnych, rozdziału dotyczącego procedur składania skarg w regulaminie zakładu, ulotek i filmów informacyjnych)¹³.

Komitet zwraca również uwagę na potrzebę zapewnienia większej dostępności do skarg dla grup szczególnie wrażliwych: nieletnich, osób z zaburzeniami psychospołecznymi i/lub uczącymi się lub osób mających problemy ze zrozumieniem, mówieniem, czytaniem lub pisanem w oficjalnym języku zainteresowanego kraju, w tym cudzoziemców¹⁴.

Szczególnie ważne jest więc, by nieletni zostali w sposób dla nich zrozumiały pouczeni o tym, że przysługuje im prawo do zwrócenia się z wnioskiem do określonych instytucji i organizacji, a także mieli wiedzę o tych instytucjach.

---

¹⁰ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 36.

¹¹ Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91.

¹² Zob. Dwudziesty Siódmy Raport Generalny CPT, CPT/Inf (2018) 4, § 68-91.

¹³ Tamże, § 79.

¹⁴ Tamże, § 83.

Wypracowaną przez KMPT praktyką, rekomendowaną wizytowanym placówkom, jest wywieszenie na ogólnodostępnych tablicach informacyjnych listy instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, do których nieletni mogliby zwrócić się w przypadku naruszenia ich praw oraz instytucji nadzoru.

W wizytowanej placówce tablice informacyjne zawierały dane adresowe Rzecznika Praw Dziecka (wraz z podaniem numeru do dziecięcego telefonu zaufania), Rzecznika Praw Obywatelskich oraz sędziego wizytującego placówkę. KMPT zaleca uzupełnienie powyższej listy o organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw dzieci (np. Helsińską Fundację Praw Człowieka), a także zamieszczenie w widocznym miejscu czytelnej informacji na temat możliwości i sposobu złożenia skargi przez nieletnich lub ich rodziców.

W swoich standardach dotyczących dostępu do mechanizmów skargowych CPT podkreśla, że personel na wszystkich poziomach powinien otrzymać jasny komunikat, że wszelkie próby uniemożliwienia dotarcia skarg do odpowiednich organów, działania polegające na zastraszaniu lub odwecie nie będą tolerowane i będą podlegały odpowiednim sankcjom¹⁵. Pracownicy, którzy sprawują bezpośredni nadzór nad osobami pozbawionymi wolności, nie powinni mieć też możliwości filtrowania skarg¹⁶.

6.5 Personel

Funkcjonariusze Policji pełniący służbę w PID uczestniczyli w ostatnim roku w szkoleniach z zakresu m.in. pełnienia służby w policyjnych izbach dziecka, procedowania Niebieskiej karty, działań ratowniczych, postępowania wobec osób objętych immunitetem. KMPT zachęca jednak do ich poszerzenia o zagadnienia takie jak: przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu i komunikację interpersonalną. Z uwagi na specyfikę placówki, jaką jest policyjna izba dziecka, przedstawiciele KMPT rekomendują również szkolenia z tematyki psychologicznej, takie jak: praca z trudną młodzieżą, interwencje psychologiczne wobec nieletnich, radzenie sobie ze stresem itp. Warto również włożyć wysiłek w systematyczne promowanie i odświeżanie wiedzy w zakresie ochrony praw człowieka i zapobiegania przemocy, torturom oraz innym formom złego traktowania.

W ocenie KMPT odpowiednio dobrany i wyszkolony personel policyjny jest w stanie prawidłowo wykonywać swoje obowiązki, bez uciekania się do przemocy. Stanowi też skuteczną gwarancję chroniącą osoby pozbawione wolności przed torturami. Dzięki swojej

---

¹⁵ Tamże, § 85.

¹⁶ Tamże, § 84.

wiedzy i doświadczeniu oraz możliwości kontaktu z zatrzymanymi, ma możliwość bieżącego monitorowania ich zachowania i wyłapywania niepokojących sygnałów, świadczących o złym traktowaniu. Zgodnie z regułą 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113), *personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka.*

W ocenie SPT szkolenie personelu powinno mieć charakter prewencyjny i obejmować funkcjonariuszy na wszystkich poziomach. Powinno mieć charakter przekrojowy, zawierając zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka, ukierunkowane na zapobieganie torturom i innemu okrutnemu, nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu.

Na kwestie odpowiedniego doboru i kwalifikacji personelu, odpowiedzialnego za opiekę nad osobami w miejscach detencji, zwraca też uwagę CPT podkreślając, że: *Dozór i opieka nad osobami nieletnimi pozbawionymi wolności jest zadaniem szczególnie wymagającym. Personel powołany do wypełniania tego zadania powinien być starannie dobrany pod względem osobistej dojrzałości i zdolności do radzenia sobie z wyzwaniem związanymi z pracą i dbaniem o dobro tej grupy wiekowej. W szczególności personel powinien być zaangażowany w pracę z młodymi ludźmi oraz być w stanie pokierować i zmotywować osoby nieletnie, za które ponosi odpowiedzialność. Cały personel, łącznie z osobami wykonującymi wyłącznie obowiązki w zakresie dozoru, powinien przechodzić profesjonalne szkolenie, zarówno w czasie przyjęcia do pracy, jaki i w jej trakcie, a także otrzymywać odpowiednie wsparcie z zewnątrz oraz nadzór w wykonywaniu ich obowiązków¹⁷. Podczas ostatniej wizyty w Polsce w 2017 r. CPT podkreślił także, że należy dążyć do przeszkolenia personelu w zakresie rozwiązywania konfliktów oraz stosowania strategii i technik deeskalacji konfliktu na różnych poziomach komunikacji¹⁸.*

Konkludując, szkolenia w wymienionym wyżej zakresie mają wartość prewencyjną i edukacyjną. Wspomniane szkolenia, zawierające w treści zasady i standardy w zakresie ochrony praw człowieka i znajomość podstaw pozytywnych oddziaływań psychologicznych,

---

¹⁷ Zob. Dziewiąty Raport Generalny CPT, CPT/Inf (99) 12, § 33.

¹⁸ Raport dostępny na stronie: <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-pola-1>

ukierunkowane są na zapobieganie torturom i innym formom przemocy i niewłaściwego traktowania.

6.6. Warunki bytowe

Warunki panujące w PID są bardzo dobre. W dniu wizyty panował w niej porządek, było czysto i schludnie.

W placówce zainstalowany jest monitoring wizyjny we wszystkich pokojach nieletnich oraz na korytarzach. Jedna z kamer znajduje się w sanitariacie i jest nakierowana na stanowiska prysznicowe. Jednakże z relacji funkcjonariuszy wynika, że kamera ta jest wyłączona, mimo że w dalszym ciągu jest zamontowana na ścianie. Przedstawiciele KMPT zalecają demontaż nieużywanej kamery lub osłonięcie jej, w taki sposób, aby osoby korzystające z sanitariatów nie miały wątpliwości co do poszanowania ich prawa do intymności.

Na terenie PID znajduje się pole spacerowe, które od kilku lat wyłączone jest z użytkowania w związku z niedostosowaniem go do wymogów określonych w rozporządzeniu dotyczącym PdOZ i PID. W związku z powyższym nieletni przebywający w PID nie uczestniczą w zajęciach na świeżym powietrzu. W ocenie przedstawicieli KMP konieczne jest dostosowanie placówki do tego, aby nieletni przebywający w Izbie mieli możliwość spędzania czasu na świeżym powietrzu. Podobne stanowisko wyraził Europejski Komitet CPT zalecając od kilku lat podjęcie wysiłków w celu zapewnienia codziennych ćwiczeń na powietrzu dla osób znajdujących się przez dłuższy czas w (tj. 24 godz. i dłużej) w policyjnych celach¹⁹. Z informacji uzyskanej od kierownika Izby wynika, że na ukończeniu jest remont pola spacerowego, które wkrótce będzie oddane do użytku.

6.7. Ustalenia niezwiązane z pobytem nieletnich w PID - traktowanie przy zatrzymaniu

W trakcie wizyty delegacja KMPT odebrała sygnał od nieletniego, że podczas zatrzymania, które miało miejsce 4 miesiące wcześniej, został on zakuty w kajdanki, wprowadzony do samochodu policyjnego i uderzony kilkakrotnie przez funkcjonariusza policji. Następnie po przyjeździe na komisariat funkcjonariusze rzucili skutego nieletniego na

---

¹⁹ Report to the Polish Government on the visit to Poland carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) from 11 to 22 May 2017; CPT/Inf (2018) 39.

podłogę. Zatrzymanie miało miejsce na terenie Łodzi (Komisariat VI Komendy Miejskiej Policji w Łodzi).

Europejski Komitet przeciwko Torturom w sprawozdaniu z wizyty w Polsce w 2017 r. podkreślił, że należy dążyć do zwalczania złego traktowania przez policję. Funkcjonariusze policji w całym kraju powinni otrzymać stanowcze przesłanie, że wszelkie formy złego traktowania (w tym zniewagi słowne) osób pozbawionych wolności są niezgodne z prawem i winny być odpowiednio ukarane. Należy również przypomnieć funkcjonariuszom policji, że nie ma potrzeby użycia siły większej niż jest to bezwzględnie konieczne. Co więcej, policjanci muszą być przeszkoleni w zakresie zapobiegania i minimalizowania przemocy. W przypadkach, w których użycie siły staje się konieczne, muszą oni mieć możliwość stosowania profesjonalnych technik, które maksymalnie zmniejszają wszelkie ryzyko wyrządzenia szkód dla osób, które chcą zatrzymać²⁰.

Mając na względzie potrzebę ochrony zatrzymanych nieletnich przed torturami, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem albo karaniem, celowe jest prewencyjne przypomnienie funkcjonariuszom Policji o zasadach postępowania z zatrzymanymi nieletnimi.

7. Zalecenia

Na podstawie art. 19 OPCAT przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji Tortur zalecają:

7.1. Kierownikowi Policyjnej Izby Dziecka w Łodzi:

- 7.1.1. zaprzestanie rozbierania nieletnich i dokonywanie sprawdzenia w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami;
- 7.1.2. rozważenie możliwości poddawania badaniom lekarskim wszystkich nieletnich przed ich umieszczeniem w PID;
- 7.1.3. odnotowywanie w protokole zatrzymania nieletniego cudzoziemca informacji, czy zatrzymany posługiwał się językiem polskim, czy były trudności w komunikacji oraz pouczenie cudzoziemca w języku dla niego zrozumiałym, a w razie konieczności skorzystanie z pomocy tłumacza, co też powinno zostać ujęte w dokumentacji;

---

²⁰ Tamże.

- 7.1.4. realizowanie spotkań nieletniego z rodzicem/opiekunem bez obecności funkcjonariusza;
- 7.1.5. umożliwienie nieletniemu rozmowy telefonicznej w warunkach zapewniających poufność rozmowy;
- 7.1.6. poszerzenie oferty szkoleń dla funkcjonariuszy z zakresu komunikacji interpersonalnej, pracy z osobami trudnymi bez wyrządzania im krzywdy, umiejętności radzenia sobie ze stresem, przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu oraz ochrony praw człowieka;
- 7.1.7. określenie formalnych procedur umożliwiających nieletnim skorzystanie z prawa do złożenia skargi lub wniosku w sposób samodzielny i swobodny oraz wyeksponowanie ich w widocznym miejscu;
- 7.1.8. zapewnienie codziennego dostępu do zajęć na świeżym powietrzu;
- 7.1.9. demontaż kamery w sanitariacie.

7.2. Komendantowi Komendy Miejskiej Policji w Łodzi

- 7.2.1. przeszkolenie oraz przypominanie funkcjonariuszom Policji o zasadach postępowania z zatrzymanymi nieletnimi oraz o tym, że wszelkie formy złego traktowania (w tym zniewagi słowne) osób zatrzymanych są niezgodne z prawem i winny być odpowiednio ukarane.